De kluizenaars van de Schaesberg (6)

Vervolg beschrijving kluizenaars.

JOHANNES HENRICUS WEERTS

Geboren te Berg en Terblijt op 25 november 1827, kluizenaar op de Schaesberg van 1860 tot 1866 en van 1870 tot 1889. Hij overleed op de vooravond van Sint Josephdag 18 maart 1889.
Johannes Weerts woonde te Craubeek in de gemeente Klimmen. In zijn tijd was hij enig in zijn soort en mocht met recht en ere de enige kluizenaar van ons land genoemd worden. Bovendien was zijn levenswijze streng en voorbeeldig, zodat hij een voorbeeld was van vele Christelijke deugden, die hij beoefende, zonder voor de buitenwereld op te vallen.
Johannes Henricus Weerts (Wierts of Wirts) leidde vanaf zijn jeugd een vroom leven. Op 23 maart 1856 werd hij opgenomen als lid van de 3e Orde van de H.Franciscus en geprofest op 13 april 1857 in het klooster van de Franciscanen te Maastricht.
Deze gegevens en jaartallen zijn door hemzelf opgetekend in het Kluizenaarsboek, dat zich bevonden heeft in het archief van kasteel Schaloen. Ze zijn afwijkend van de data op zijn gedachtenis prentje.
In 1845 diende Johannes als soldaat te Maastricht. Volgens zijn verlofpas bij het 7e Regiment Infanterie van de Nationale Militie.
De Maastrichtse "Sint Servaasklok" (23 maart 1889) schreef als volgt bij zijn overlijden:
"Hij was een eenvoudig, braaf, verstorven man, maar wakker toch naar lijf en ziel. Geen gemakzucht om lichamelijke gebreken dreven hem naar de pij, maar een erkende zeldzame roeping, een ware geest van strenge boetvaardigheid. In zijn enig kamertje met open haard bevond zich buiten enkele godsdienstige boeken en schilderijtjes niets anders dan een bank, een tafel en een harde en ongemakkelijke eikehouten leuningstoel. In die stoel sliep de kluizenaar 29 jaar. Hij had bed noch strozak, noch enig verzachtend kussentje. Telke middernacht onderbrak hij zijn slaap, stak een kaars op bij het Christusbeeld in de kapel en ging er twee uren bidden. Nachtelijke voorbijgangers hadden het bespeurd aan het schijnsel van het licht en hem meermalen in het geheim bespied. Hij zelf verborg zijn gestrengheid. Nooit at hij vlees. Nooit heeft hij zich enig maal bereid. In zijn kluis was vork noch pan. Daar dronk hij niets dan water, at niets dan brood en dat brood bedelde hij.
Een man was hij niet enkel des gebeds, maar ook der daad. Toen in 1866 de Paus een noodkreet slaakte, verliet hij zijn kluis, trok naar Rome, leidde drie jaar[1] lang, in soldatenpak, hetzelfde strenge boeteleven, verwierf zich de zeldzame erenaam van de heilige zouaaf, en na de bres der Porta Pia[2] trok hij weer onverwijld de Schaesberger kluis binnen.
Duizenden, ja verschillende duizenden franken heeft hij ingezameld voor de bevrijding der slaven. Ofschoon nooit een cent in zijn kluis kwam, had hij eens de naam, aldaar geld te bezitten of te bewaren.

Johannes Henricus Weerts mag met recht de bekendste eremiet van de kluis op de Schaesberg genoemd worden (foto omstreeks 1885)

Dieven braken in en braken de enig gesloten tafellade open. Wat vonden zij? De verborgen gesel, waarmee de kluizenaar zich tuchtigde.
Zijn korte antwoorden getuigden altijd van hoge ernst, diepe nederigheid en van een niet alledaagse opmerkingsgeest. Menig protestant der Valkenburgse toeristenkolonie betrad de kluis met een schampere lach en verliet haar met de plooi van ernstig nadenken op het gelaat. In de gemeenzaamheid van een vertrouwelijk onderhoud waagde ik het eventjes op bedekte wijze naar de rede van zijn gestrengheid te vorsen. "Och eerwaarde", zei hij op kinderlijk eenvoudige toon, "heeft Onze Lieve Heer ons niet gezegd dat de hemel geweld lijdt en dat wij zullen vergaan als wij geen boete doen; het leven is toch zo kort en de eeuwigheid zo lang!" Verpletterende waarheden.
Twee en zestig jaren oud eindigde hij zijn boeteleven. Voor de strozak, die de medelijdende lieden de kranke kluizenaar brachten, dankte hij met vriendelijkheid. In de eikehouten leuningstoel stierf hij. Van te voren nl. in het jaar 1869 en eerder heeft hij de reis gemaakt naar het Heilige Land. Vier jaren zou hij in het Heilige Land vertoefd hebben, waar hij volgens zijn eigen notities -die soms in verzen weergeven werden- 74 plaatsen bezocht hebben. Hij las veel "in boeken" en had een flinke bibliotheek(?). Hij maakte soms merkwaardige gedichten, waarvan hij zelf getuigde dat ze "van boven" geïnspireerd waren".
Einde van dit weliswaar gloedvolle, doch zich op meerdere plaatsen tegensprekend en niet geheel met de waarheid strokend citaat.
Een lijst van de hierboven genoemde gedichten en in versvorm gestelde notities vindt men in "De Nedermaas" 1940, blz. 126 - 130, van de hand van P.Maassen, die verder gegevens over "de kluizenaar van de Schaesberg" geeft. Zijn uitvoerige levensbeschrijving, versierd met merkwaardige gedichten, schijnt hem op verdachte wijze te zijn ontfutseld door een Belg, die zich Jules Martelle noemde. De smart over dit verlies schijnt mede de oorzaak van zijn dood te zijn geweest.
De voorstelling in de "Sint Servatiusklok" weergegeven, dat hij vier jaren in het Heilige Land verbleef is niet juist, maar wel dat hij eerst kluizenaar, daarna zouaaf en daarop weer kluizenaar werd.
Een verhandeling hierover werd geschreven in het Valkenburgse blad "Mooi Zuid-Limburg" (1e jaargang, blz. 95 en volgenden).
In het kluizenaarsboek uit het archief van kasteel Schaloen, bevindt zich over Henricus Weerts de volgende aantekening:
"Voornoemde broeder is de eerste april 1866 als pauselijk zouaaf vertrokken naar Rome en 12 Augustus 1870 wederom op de Schaesberg teruggekeerd na een afwezigheid van vier jaren, vier maanden en elf dagen. In welke tussentijd, te weten de 12de Maart 1869, met permissie uit de Pauselijke dienst gereisd naar het Heilig Land, om Jeruzalem en de overige heilige plaatsen te gaan bezoeken en vereren; en na een maand aldaar vertoefd te hebben, te weten van de 29ste Maart tot de 29ste April, wederom terug naar Rome, gearriveerd aldaar de 2de Mei 1869".
Blijkbaar heeft Weerts deze data met eigen hand in het kluizenaarsboek opgetekend, zodat wij hier alle zekerheid hebben.

Ondanks alle tegenargumenten verscheen in het april-mei 1922 van l'Avant-Garde (nr. 32-33), bulletin mensuel des zouaves pontificaux (maandelijks tijdschrift van de pauselijke zouaven, uitgegeven te Parijs) een artikel over "Henri Weerts, Eremite". Enkele passages hieruit:
"... Weerts, Henri, geboren te Berg, een dorpje in het Nederlandse Limburg, de 25ste november 1827. Toegetreden de 7de april 1866, registratienummer 2759, ontheffing van de verbintenis 10 april 1868. Maar de heimwee naar het Regiment pakt hem, hij keert terug naar Rome en sluit op 9 juli een nieuwe verbintenis, registratienummer 7784 en beëindigt deze 14 juli 1870. Hij neemt deel aan de veldtocht van 1867 (slag van Mentana) en zijn moedig gedrag wordt beloond met de gouden medaille..."
"...Toen de tweede periode beëindigd was, ging Weerts terug naar zijn land en vervolgens keerde hij terug naar zijn geliefde kluis, gelukkig Rome en de Paus te hebben gezien.
Spoedig echter ging onze zouaaf-kluizenaar opnieuw op reis, niet naar Rome de keer, maar naar een andere stad, nog dierbaarder in de Christelijke ziel, naar Jeruzalem, de Heilige Stad..."
"...Gedurende vier jaren reisde onze vrome pelgrim door het Heilige Land en bezocht alle beroemde plaatsen van Palestina. Moeilijk kunnen wij ons de onmetelijke liefde voorstellen, die zijn ziel deed verzengen bij het zien van de heilige gedenktekens van Onze Heer Jezus Christus.
Opnieuw teruggekeerd in zijn vaderland ging Weerts weer naar zijn kluis. Voortaan zal hij ze niet meer verlaten voor verre reizen..."

Volgens het archief van het Nederlands Zouavenmuseum te Oudenbosch tekende Henri Wirts op 2 april 1866 te Brussel, welke plaats hij bereikte via Maastricht. Dit in afwijking van de meeste Nederlandse zouaven, die via Oudenbosch per trein naar Brussel vertrokken. Via Brussel reisde Weerts per trein naar Marseille. Iedere zouaaf tekende voor twee jaar. Hij moest ongehuwd zijn en naast papieren van de burgerlijke stand en militaire dienst ook een bewijs van de pastoor overleggen. Na die twee jaar kon hij, indien hij de verbintenis niet wilde verlengen, zijn ontslag aanvragen.
Van Marseille werd de reis per schip vervolgd naar de havenplaats Civita Vecchia, even boven Rome, alwaar hij op 7 april 1866 werd ingelijfd. Tussen 3 en 5 november 1867 nam hij deel aan de slag van Mentana. Later werd hij voor "bewezen moed in het gezicht van de vijand" door Paus Pius IX beloond met de "Médaille d'or 3-ieme classe" en het Mentana-kruis.
Zoals reeds vermeld sloot Weerts op 9 juli een nieuwe verbintenis en trad opnieuw toe tot het bataljon van de zouaven. De verbintenis eindige op 14 juli 1870, waarna Weerts -volgens aantekeningen in het kluizenaarsboek- op 12 augustus 1870 weer in de kluis terugkeerde.
In het streekmuseum te Valkenburg aan de Geul hangt een groepsportret waarop buiten de graaf de Villers van Schaloen ook Henricus Weerts is afgebeeld (als zouaaf), in de fleur van zijn leven met een donkere baard getooid. Verder worden nog enkele attributen van de kluizenaar tentoongesteld.

Groepsportret met Graaf de Villers van Schaloen en enkele zouaven, waaronder Henricus Weerts (links). Met trots draagt hij beide decoraties op zijn borst.

Henricus Weerts stierf, ten gevolge van een longontsteking, in zijn leunstoel, waarin hij geheel zijn kluizenaarsleven de nacht doorbracht. Hij ontving uit handen van pastoor Voncken van Schin op Geul de laatste Heilige Sacramenten en stierf de volgende dag, 18 maart 1889, gelaten en vroom met de bede:
"Heer! Uw wil geschiede!"
Onder geweldige belangstelling werd hij op het kerkhof van Schin op Geul te rustte gelegd.
In 1926 ging door de uitbreiding van de parochiekerk een gedeelte van het oude kerkhof verloren. Zo ook het graf van Weerts. Een gietijzeren kruis, links naast de ingang van de kerk, herinnert nog aan deze bewonderenswaardige en vrome man.

Tekst: Gerard J.M. van Hoof
Oudenbosch, november 1986.

Literatuur: zie literatuurlijst bij artikel "Het kluizenaarswezen in het algemeen (2), periodiek mei 1994, 5e uitgave

Noten:

1 Henricus Weerts diende vier jaar als zouaaf: van 7.4.1866 tot 10.4.1868 en van 9.7.1868 tot 14.7.1870;

2 Op 20 september 1870 begon het beleg van Rome. Vooral de Porta Pia werd zwaar belegerd, omdat daar de muur het minst sterk was. Paus Pius IX gaf bevel de strijd te staken zodra er een bres in de muur zou zijn. Nog dezelfde dag viel er een bres. Kort daarop wapperde de witte vlag op de Sint Pieter. De zouavenoorlog was afgelopen.
Volgens aantekeningen uit het kluizenaarsboek was Weerts echter al op 12 augustus 1870 teruggekeerd in de kluis op de Schaesberg.

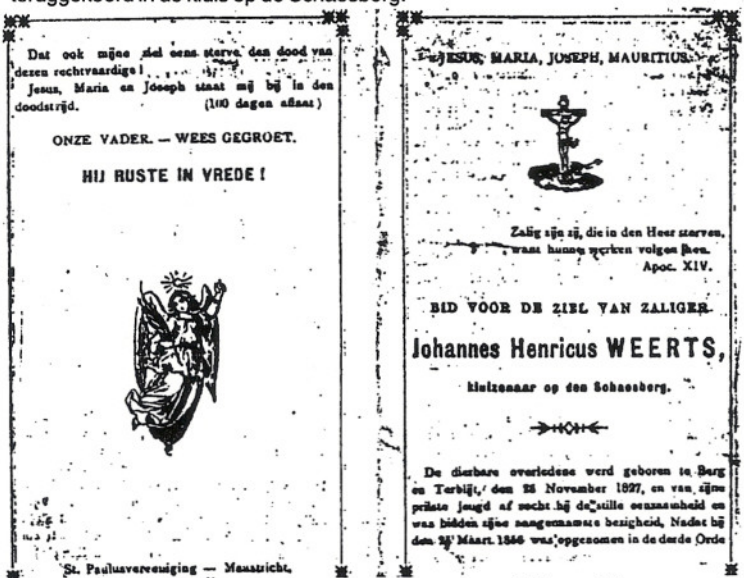

Dat ook mijne ziel eens sterve den dood van dezen rechtvaardige!
Jesus, Maria en Joseph staat mij bij in den doodstrijd. (100 dagen aflaat)

ONZE VADER. — WEES GEGROET.

HIJ RUSTE IN VREDE!

St. Paulusvereeniging — Maastricht.

† JESUS, MARIA, JOSEPH, MAURITIUS.

Zalig zijn zij, die in den Heer sterven, want hunne werken volgen hen.
Apoc. XIV.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGEN

Johannes Henricus WEERTS,

kluizenaar op den Schaesberg.

De dierbare overledene werd geboren te Berg en Terblijt, den 25 November 1827, en van zijne prilste jeugd af zocht hij de stille eenzaamheid en was bidden zijne aangenaamste bezigheid. Nadat hij den 24 Maart 1846 was opgenomen in de derde Orde van den heiligen Franciscus, wierd hij op den feestdag van zijn patroonheilige kluizenaar op den Schaesberg in de parochie van Schin op Geul den 9 October 1863. Echter, hoezeer hij ook het stille leven van den kluizenaar beminde, weerklonk toch in [die vurige ziel de roepstem van den vervolgden Paus Pius IX zaliger gedachtenis, die verdedigers vroeg van het erfgoed van Petrus en vertrok hij, 1 April 1866, als pauselijk zouaaf naar Rome. Na eenen diensttijd van drie jaren aam hij den pelgrimstaf ter hand en reisde naar het heilig Land om Jeruzalem en de overige door den Godmensch geheiligde plaatsen van Palestina te bezoeken. Hier wierd de liefde voor den gekruisten Jesus in zijn edelmoedig hart nog meer ontvlamd, en na eene afwezigheid van ruim vier jaren teruggekeerd op den Schaesberg gaf hij zich in zijne eenzame kluis over aan de strengste boetvaardigheid. Hij leefde meermaalendeels van zalmoezen; maar dikwijls gleed hetgeen men hem gaf door zijne hand in die van een anderen arme, en vooral in zijne laatste levensjaren was zijn grootste genoegen gelden te verzamelen voor de missiën van Afrika, voor welke hij duizenden stortte. De vrome man bleef bij dit alles eenvoudig en nederig, wat hem steeds bemind maakte bij God en bij de menschen. Een leven zoo vol verdiensten kon niet anders dan eindigen met den schoonsten dood, want de dood is de waarborg van het leven, na met de diepste godsvrucht de laatste heilige Sacramenten ontvangen te hebben stierf hij gebeel tevreden, zijn gewoon gebed herhalende »Gods wil geschiedde", den 18 Maart 1889.

Alles is ijdelheid, behalve God te beminen en Hem alleen te dienen. (Eccl. I 2)
Vergadert u schatten in den hemel, welke noch door den roest noch door de mot verteerd worden. (Math, VI 20.)
Doet volgens hetgeen gij in mij gezien hebt, en de God van vrede zal met u zijn. (Philip. IV. 9)
Zalig is hij, die het uur van zijnen dood altijd voor oogen heeft, en zich alle dagen bereidt om te sterven. (Thomas a Kempis.)